

'Bulgar Yer Fıstığı Üretimini Canlandırma Girişimi'

Автор(и): гл. ас. д-р Иван Алексиев, от ИРГР в Садово

Дата: 28.10.2021 Брой: 10/2021

Yer fıstığı, Bulgaristan için nispeten yeni bir tarım ürünüdür. Kökeni Güney Amerika'ya dayanır, son derece sıcak seven bir bitkidir ve dünya çapında tropikal ve subtropikal iklime sahip ülkelerde yaygın olarak yetiştirilir.

Bulgaristan'da ilk kez 1896 yılında Angel Dimçov tarafından Kurtovo Konare köyünde ekilmiştir. Kısa süre sonra Sadovo bölgesine de yayılmış ve bu ürün üzerindeki ilk bilimsel araştırmalar, Bitki Genetik Kaynakları Enstitüsü'nün kurucusu ve hamisi olan Konstantin Malkov tarafından yürütülmüştür. Sadovo bölgesindeki toprak ve iklim koşullarının, hafif, kumlu ve mutlaka sulanan topraklar gerektiren yer fıstığı yetiştiriciliği için en uygun koşullar olduğu tespit edilmiştir. Petrich bölgesinde de kısmen yayılım göstermişlerdir ve kişisel ihtiyaçlar için ülke genelinde yetiştirilmektedirler. IPGR Sadovo'da, yer fıstığı üzerinde ıslah ve agroteknoloji çalışmaları geçen

yüzyılın başından beri yürütülmektedir. 20. yüzyılın sonlarında, erkenci çeşitler olan 26-09, Kalina, Kremena ve diğerleri burada geliştirilmiş, Bulgar halkı tarafından çok iyi karşılanmış ve her pazarda "Sadovo yer fıstığı" yazan tabelalar görülebilmektedir. O dönemde, bu ürünün ekim alanları 100.000 dekarı aşmıştır. 1989'daki siyasi değişikliklerden sonra, çok düşük fiyatlarla büyük çaplı yer fıstığı ithalatı başlamış ve bu durum Bulgar üretimini çökertmiş, bir ölçüde sadece Sadovo kasabası bölgesinde varlığını sürdürmüştür.

Yakın zamana kadar Bulgaristan'ın bu değerli ve ilginç ürünün kuzey sınırı olduğu ve ülkemizin Avrupa'daki ana üretici olduğu düşünülüyordu. İklim değişikliği ve Batı Avrupa'da birkaç sıcak yaz geçirilmesiyle birlikte yer fıstığına olan ilgi arttı ve son yıllarda çeşitlerimizin tohumları test ve üretim için Avusturya, Almanya, İsviçre, Macaristan, Ukrayna, Portekiz, Fransa'ya satıldı, İtalya'da ise artık kalıcı olarak yerleşmiş durumdadır.

Yer fıstığı, değerli besin kalitelerinin yanı sıra mükemmel bir ön bitki olarak da ün salmış bir baklagil ürünüdür ve Avrupa programları kapsamında protein bitkileri yetiştiriciliği için sübvansiyon şeklinde ek fon da almaktadırlar. Dünyada yaygın olarak iki tip yer fıstığı bulunur. Uzun vejetasyon dönemi, yüksek verim, yayılan büyüme alışkanlığı, baklaların düzenli dizilişi ve daha büyük taneler ile karakterize edilen Virginia tipi. Bunlar aynı zamanda dünyada en yaygın yetiştirilen tiptir. Diğer tip ise, Bulgar çeşitlerinin de ait olduğu Valencia tipidir. Erkencilikleri (bu da onların daha kuzey bölgelerde yetiştirilmesine olanak tanır), dik bitki yapısı, baklaların kompakt dizilişi ve her şeyden önce önemli ölçüde daha iyi tat nitelikleri ile karakterize edilirler. Sadovo yer fıstıkları, çok kısa bir vejetasyon dönemi ve mükemmel hastalık direnci ile öne çıkar ve en yeni çeşitlerle verimlilikleri ve tane büyüklükleri önemli ölçüde artırılmıştır. Bu üründe en büyük sorunlardan biri olan el emeği ve yüksek üretim maliyeti, yetiştiricilikteki tüm işlemlerin artık tamamen mekanize olmasıyla kademeli olarak çözülmektedir. Ülkemizde bu ürünle ilgili diğer bir sorun ise, ne yazık ki Çin, Arjantin ve bazı Afrika ülkelerinden düşük fiyatlarla nispeten düşük kaliteli yer fıstıklarının büyük miktarlarda ithal edilmesidir. Bunlar, hammadde kalitesinin birincil önem taşımadığı, gofretler ve çikolata kaplı diğer ürünler için ağırlıklı olarak işleme endüstrisinde kullanılır.

Bilimsel açıdan bakıldığında, bu ürün üzerindeki çalışmalar ülkemizde ve Avrupa'da da denebilir ki, sadece IPGR Sadovo'da ve son yıllarda ayrıca "Seed House Sadovo" özel şirketinde yürütülmektedir. Yer fıstığına olan sevgi ve onların gelişmesi arzusu çabalarını birleştirdi ve 21.09.2021 tarihinde Bulgaristan'da ilk "Sadovo Yer Fıstığı Açık Günü"nü düzenlediler. Birçok üretici, işleyici ve gazeteci davet edildi. Etkinliğin temel amacı, çiftçileri bu ürünün potansiyeli, avantajları, değerli nitelikleri, ıslah başarıları ve her şeyden önce yetiştiriciliğinde makineleşmenin tanıtılması konusunda bilgilendirmektir. Forumu IPGR Sadovo Müdürü Doç. Dr. Katya Uzundzhaliyeva açılış konuşmasını yaparak başladı, Seed House Sadovo Müdürü Svetlozar Draguşev ve Tarım Akademisi Başkanı Prof. Dr. Martin Banov da tebriklerini iletiler. Ardından, tohum evinde geliştirilen Lotus çeşidinin tohum üretim parselleri ziyaret edildi. Bu çeşidin, en mütevazı yaprak kütlesine sahipken yüksek verim sağladığı bilinmektedir. Ayrıca, yer fıstıklarının topraktan mekanize olarak kaldırılmasının bir demonstrasyonu yapıldı ve bu, katılımcılar arasında, bu işlemin birkaç yıl öncesine kadar tamamen manuel, çok emek yoğun ve

üretim maliyetlerini artırıcı olduğunu bilenler arasında büyük ilgi uyandırdı. IPGR Sadovo'daki yer fıstığı araştırma tarlaları da ziyaret edildi. Orada Doç. Dr. Stanislav Stamatov, katılımcılara Kremena, Orpheus, Kalina ve Tsvetelina çeşitlerini tanıttı.

Kremena çeşidi, ulusal standarttır, yüksek hastalık direnci, üzerlerinde mermerleşme olmayan şarap kırmızısı renkte iki taneli baklaların baskınlığı ve yüksek verim potansiyeli ile bilinir. Tohumların yüksek düzgünlüğü nedeniyle hat üzerinde endüstriyel kavurma için son derece uygundur. Orpheus çeşidi, uluslararası sınıflandırmada "pembe" renk olarak bilinen açık renkli taneye sahip tek Bulgar çeşididir. Büyük tane, çok hoş tat ve yüksek E vitamini içeriği ile öne çıkar. Kalina çeşidi, Bulgaristan'daki en popüler çeşittir. 1, 2, 3 ve hatta 4 ve 5 taneli baklalara sahiptir, bunların sınırlı bir yüzdesi, dünya ıslahında sadece Bulgar çeşitlerine özgü tipik mermerleşmeye (tohum kabuğunda çatlama) sahiptir. Tsvetelina çeşidi, en erkenci çeşidimizdir, çok büyük, parlak kırmızı tane ve yüksek tohum kabuğu çatlama yüzdesi ile ayırt edilir. Ayrıca, halen Çeşit Denemeleri, Onay ve Tohum Kontrolü Yürütme Ajansı'nda resmi çeşit testlerinde olan ve üzerinde büyük umutlar beslenen en yeni aday çeşit Adata da tanıtıldı.

Ayrıca, monte edilmiş yer fıstığı hasat makinesi de gösterildi. Bu makine ile baklalar %11-12 nem oranına kadar kuruduktan sonra mekanik olarak hasat edilir, böylece bu ürün için el emeği tamamen ortadan kaldırılır. Saha tartışması sırasında, hem yer fıstığı agroteknolojisi hem de üreticiler ve tüccarlar tarafından bu ürüne olan ilgi hakkında çok sayıda soru soruldu ve uzmanlardan yetkin cevaplar alındı. Mekanize yetiştiriciliğe uygun yeni susam çeşitleri konusu da kısaca tartışıldı. Açık Gün, bu değerli ürünlerin ekim alanlarının artırılması olanaklarının tartışılması ve farklı yer fıstığı çeşitlerinin tadımı ile sona erdi.